

PROGRAM JAVNO DOSTUPNE RANE DEFIBRILACIJE

POKRENI SRCE – SPASI ŽIVOT

Program se temelji na:

- Deklaraciji Europskog parlamenta o uspostavljanju europskog tjedna svijesti o srčanom zastoju (Declaration on the establishment of a European Cardiac Arrest Awareness Week)
- Preporukama Europskog društva za kardiologiju (European Society of Cardiology - ESC) i Europskog vijeća za reanimatologiju (European Resuscitation Council – ERC) za korištenje automatskih vanjskih defibrilatora u Europi
- Nacionalnoj strategiji razvoja zdravstva RH 2012.-2020.

UVOD

Postoje brojne situacije u kojima se očekuje brzo i učinkovito djelovanje u cilju spašavanja i očuvanja ljudskog života i zdravlja. Iznenadni srčani zastoj je jedno od takvih stanja. Kada se spomene pojam “iznenadni srčani zastoj” većina građana će prvo pomisliti da se takvo stanje dešava najčešće kod starijih osoba ili kod osoba sa nekom srčanom bolesti te da se ne dešava često. Međutim to nije točno. Iznanadni srčani zastoj može se desiti bilo kome od nas, mladim i starijim osobama, bolesnim ili zdravim osobama, bez ikakvih znakova ili su znakovi takvi da ih se ne prepoznaje kao upozoravajuće. Većina građana poistovjećuje iznenadni srčani zastoj sa srčanim udarom (infarktom miokarda), međutim radi se o dva različita stanja. Srčani udar je rezultat stanja u kojemu je protok krvi kroz srčani mišić djelomično ili potpuno blokiran. Takvo stanje ne nastaje iznenada i najčešće može biti praćeno s boli u prsima, nemirom, nedostatkom zraka, trncima u rukama, znojenjem. To su znakovi koji bi trebali većinu ljudi potaknuti da potraže pomoć ako ih se na njih upozori. S druge strane, iznenadom srčanom zastoju ne prethode znakovi, koji bi upozorili osobu ili nekoga u njegovoj okolini da treba nešto poduzeti i zatražiti stručnu medicinsku pomoć. Za razliku od srčanog udara u kojemu srce “pumpa” krv, u iznanadnom srčanom zastoju srce ne “pumpa” krv, ono nije učinkovito i samo treperi te zato osoba gubi svijest, prestaje disati i nema pulsa/gubi znakove života, a zbog nedostatka kisika kroz 3 do 5 minuta nastaje trajno oštećenje mozga i smrt.

Nažalost, niti jedna hitna medicinska služba u svijetu - koliko god dobro bila organizirana - ne može u svim slučajevima doći do osobe koja doživi iznenadni srčani zastoj unutar 3 minute. Ta činjenica je potaknula razmišljanje o donošenju programa kojim će se laici educirati da pruže svrsishodnu pomoć u slučaju iznenadnog srčanog zastoja do dolaska hitne medicinske službe u puno zemalja svijeta. Rezultat tih razmišljanja kao i analiza podataka dobivenih u sklopu tih programa je da je pravi put za smanjenje smrtnosti od iznenadnog srčanog zastoja uvođenje edukacije laika za oživljavanje s jedne strane kao i detektiranje svojstava koja moraju zadovoljiti defibrilatori namjenjeni upotrebi od strane laika. Svi ti dosadašnji naponi doveli su do toga da sada imamo znanstveno utemeljene studije na temelju kojih se može reći da iznenadni srčani zastoj nije beznadno stanje, jer svaki educirani laik uz javno dostupan automatski vanjski defibrilator (AVD) može značajno doprinjeti preživljavanju osoba koje dožive

iznenadni srčani zastoj. U tom ključnom razdoblju od 3 do 5 minuta svaka osoba može sa svoje dvije ruke i znanjem primjene AVD-a spasiti život druge osobe. Pretpostavka za to su dostupnost AED uređaja te znanje laika o postupcima oživljavanja uz korištenje AED-a.

Svi programi javno dostupne rane defibrilacije vode se činjenicom da je potrebno osigurati mogućnost prve defibrilacije unutar 5 ključnih minuta. Jednostavno rečeno detektirati mjesta najbolje dostupnosti AVD-a i osigurati dostupnost educiranih osoba za oživljavanje uz potrebu AVD-a.

Njihovom sustavnom implementacijom educirani laici postaju značajna karika u lancu zbrinjavanja do dolaska hitne medicinske službe. Time pravovremeno, odgovorno i kompetentno djelovanje laika bitno utječe na konačni ishod zbrinjavanja u smislu značajnog smanjenja stope smrtnosti u slučaju iznenadnog srčanog zastoja.

U Europi svake godine oko 400.000 ljudi doživi izvanbolnički iznenadni srčani zastoj s postotkom preživljavanja u ovom trenutku manjim od 10% - od 100 ljudi koji dožive srčani zastoj manje od 10 preživi. Međutim, intervencija unutar 3 do 5 minuta povećava mogućnost preživljenja za više od 50% - u tom slučaju od 100 ljudi koji dožive srčani zastoj više od 50 ih ima šansu da prežive. Prema procjenama od iznenaden srčane smrti u Hrvatskoj godišnje umire oko 9.000 osoba. Važno je dakle osvijestiti da su u slučaju iznenadnog srčanog zastoja sekunde i minute važne, a te sekunde i minute su u rukama svih nas.

Postupci oživljavanja su jednostavni postupci kojima se održava disanje i rad srca. AVD je jednostavan električni uređaj koji sam prepoznaje srčani ritam te daje jasne i kratke glasovne upute laiku što mu je za činiti. AED će dati uputu da se isporuči električni šok jedino i isključivo u slučaju da prepozna određene aritmije koje uzrokuju iznenadni srčani zastoj. Prednost je ovog uređaja da ga mogu koristiti i laici koji kroz kratku i ciljanu edukaciju uspješno svladavaju njegovo korištenje. Dakle korištenje AED-a nije rezervirano za zdravstvene djelatnike - svatko se može educirati za korištenje AED-a. Brojne studije su pokazale da su AED-i dovoljno jednostavni i sigurni uređaji da se njima može koristiti bilo tko, čak i dijete starije od 7 godina. Educirani laik u ni u kojem slučaju ne može hotimice ili nehotice nauditi nekome korištenjem AED-a.

U mnogim europskim zemljama, a također i u Republici Hrvatskoj, bilo je i do sada pokušaja uspostave programa javno dostupne defibrilacije. Nažalost, AED programi su još uvijek djelomično implementirani u Europi. Razlozi spore implementacije su prije svega nedostatak informiranosti i svijesti građana o važnosti rane defibrilacije te zakonodavni aspekti za slučaj provođenja defibrilacije od strane laika.

Na temelju epidemioloških i znanstvenih činjenica te činjenice da se danas u Europi programi rano dostupne defibrilacije AVD-ima primjenjuju samo djelomično, Europski je parlament 14. lipnja 2012. godine prihvatio Deklaraciju o uspostavljanju europskog tjedna svijesti o srčanom zastoju, kojim se pozivaju Europska komisija, Vijeće Europe i sve države članice da:

- potaknu donošenje programa za primjenu AVD-a na javnim mjestima i izobrazbu laika
- prilagode nacionalna zakonodavstva s ciljem olakšanja provođenja postupaka oživljavanja i defibrilacije od strane nemedicinskog osoblja
- sustavno prikupljaju podaci radi osiguranja povratne informacije i upravljanja kvalitetom u okviru svakog programa
- proglase tjedan svijesti o srčanom zastoju s ciljem podizanja svijesti i razine obrazovanja šire javnosti, liječnika i zdravstvenih radnika
- donesu i provode nacionalne strategije za jednakost pristupa visokokvalitetnim postupcima oživljavanja
- donesu zakonodavstvo koje će osobama koje dobrovoljno pružaju prvu pomoć u slučajevima vezanim uz hitna stanja srca predvidjeti oslobađanje od odgovornosti.

Kako Republika Hrvatska ove godine postaje punopravni član Europska unije te kako se naši epidemiološki podaci ne razlikuju od europskih, Ministarstvo zdravlja RH je prepoznalo važnost i snagu europske Deklaracije te su navedene preporuke ugrađene u „Nacionalnu strategiju razvoja zdravstva 2012.-2020.“ (Narodne novine broj 116/2012.).

Na temelju svega navedenog Ministarstvo zdravlja RH u suradnji sa Hrvatskim zavodom za hitnu medicinu i Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo pokreće nacionalni Program javno dostupne rane defibrilacije (u daljnjem tekstu Program), koji ima tri osnovna cilja:

- Javno-zdravstveno promicanje važnosti rane defibrilacije u slučajvima iznenadnog srčanog zastoja, odnosno provođenje javno-zdravstvene edukacije građana s ciljem podizanja svijesti i uključivanja šire javnosti u Program
- Povećanje dostupnosti AVD-a (mreža AVD-a)
- Educiranje što većeg broja laika za provođenje postupaka oživljavanja uz upotrebu AVD-a.

Program će se provoditi 2013.-205. godine kroz sljedeće aktivnosti:

Naziv projekta	Donošenje pravnih propisa
Svrha projekta	Kako bi se uspostavio Program javno dostupne rane defibrilacije u RH potrebno je donijeti odgovarajući zakonski okvir koji će osigurati provođenje Programa. Prilagodbu zakonodavstva treba provesti s ciljem postavljanja zakonskih okvira za prepoznavanje laika u pružanju oživljavanja uz upotrebu AVD-a, sukladno Deklaraciji Europskog parlamenta. Potrebno je dakle osigurati prilagodbu zakonodavstva koje će laicima koji dobrovoljno pružaju prvu pomoć u slučajevima vezanima uz hitna stanja srca predvidjeti oslobađanje od odgovornosti. Također je potrebno donijeti Pravilnik o provođenju programa javno dostupne javne defibrilacije kojim će se zakonski definirati uvjeti za provođenje Programa u smislu postavljanja AVD-a na javna mjesta, njihovog korištenja, obavezne edukacije za provođenje osnovnih mjera održavanja života uz upotrebu AVD-a te uvjeti za sustav kontrole kvalitete.
Izvršitelji	Ministarstvo zdravlja RH, Hrvatski zavod za hitnu medicinu

Naziv projekta	Javno-zdravstveno prosvjećivanje
Svrha projekta	Javno-zdravstvenim aktivnostima i mjerama potrebno je senzibilizirati širu javnost i određene ciljne skupine o važnosti rane defibrilacije i važnosti edukacije za provođenje osnovnih mjera oživljavanja života uz korištenje AVD-a kako bi se podigla svijesti i razina zdravstvenog obrazovanja građana o toj problematici. Jedna od aktivnosti uključivala bi uspostavljanje tjedna svijesti o srčanom zastoju sukladno Deklaraciji Europskog parlamenta.
Izvršitelji	Ministarstvo zdravlja RH, Hrvatski zavod za javno zdravstvo sa županijskim zavodima za javno zdravstvo u suradnji s vladinim i nevladinim organizacijama (Hrvatski crveni križ, udruge građana, stručne udruge) i medijima

Naziv projekta	Međuresorna suradnja
Svrha projekta	<p>Međuresornom suradnjom treba potaknuti uključivanje i educiranje što većeg broja laika u službama čiji su djelatnici izloženi situacijama u kojima se može dogoditi iznenadni srčani zastoj. Za početak se predviđa potpisivanje četripartitnog sporazuma o suradnji na provedbi Programa između Ministarstva zdravlja, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva obrane te Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture.</p> <p>S pojedinim subjektima moguća je i proširena suradnja. Kako su policijski djelatnici zbog prirode svojeg posla vrlo često u prvom kontaktu sa ozlijeđenim ili oboljelim građanima, bilo da se radi o prometnim nesrećama ili o nekim drugim policijskim intervencijama, predviđa se proširena suradnja sa Ministarstvom unutarnjih poslova RH u okviru projekta „Obuka policijskih djelatnika za postupke napredne prve pomoći“, kojim bi se organizacijom dodatne</p>

	<p>edukacije i obuke iz prve pomoći policijskim djelatnicima omogućilo da kompetentno i kvalitetno pruže prvu pomoć na mjestu intervencija prije dolaska hitne medicinske službe.</p> <p>U daljnjoj provedbi Programa moguće je dogovoriti međuresornu suradnju i s drugim subjektima sukladno organizacijskim mogućnostima.</p>
Izvršitelji	Ministarstvo zdravlja RH, Ministarstvo unutarnjih poslova RH, Ministarstvo obrane RH, Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture RH, Hrvatski Zavod za hitnu medicinu i dr.

Naziv projekta	Definiranje uvjeta postavljanja AVD-a i izgradnja mreže AVD-a
Svrha projekta	<p>Projektom će se utvrditi kriteriji uspostave mreže AVD-a, razraditi projekcija mjesta postavljanja AVD-a i prioriternih mjesta postavljanja te osigurati mehanizmi praćenja sukladno dobroj praksi zemalja koje takve programe provode te preporukama svjetskih stručnih organizacija. Postavljanje AVD-a predviđa se u pravilu na mjestima gdje se očekuje povremeno ili trajno okupljanje većeg broja građana kao što su kolodvori, aerodromi, stadioni ili veliki trgovački centri. Svi AVD-i u mreži moraju biti registrirani i moraju se osigurati mehanizmi praćenja dinamike mreže.</p>
Izvršitelji	Hrvatski zavod za hitnu medicinu sa županijskim zavodima za hitnu medicinu

Naziv projekta	Izrada programa edukacije
Svrha projekta	Hrvatski zavod za hitnu medicinu izradit će nacionalni obvezni program edukacije za provođenje postupaka oživljavanja uz upotrebu AVD-a. Nacionalni program edukacije će se izraditi na temelju međunarodne stručne prakse i kriterija. Obvezni program edukacije mora educirati laike kako prepoznati srčani zastoj, educirati ih za provođenje postupaka oživljavanja uz upotrebu AVD-a, educirati ih kako i kada pozvati HMS-194 te upoznati laike sa telefonskim uputama koje će im dati medicinski dispečer prema Hrvatskom indeksu prijema hitnog poziva. Temeljni program edukacije može biti prilagođen određenim ciljanim skupinama proširenjem programa edukacijom za postupke napredne prve pomoći.
Izvršitelji	Hrvatski zavod za hitnu medicinu

Naziv projekta	Edukacija laika
Svrha projekta	Znanje i vještine oživljavanja uz primjenu AVD-a daju laiku samopouzdanje i spremnost da pruži pomoć i time priliku da spasi život nepoznatoj ili voljenoj osobi. Edukacija će se osigurati provedbom tečajeva o osnovnim mjerama održavanja života uz upotrebu AVD-a. Hrvatski zavod za hitnu medicinu će definirati plan edukacije za djelatnike Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva obrane. Nadzor nad provedbom tečajeva za laike će kao nadzorno tijelo provoditi Hrvatski zavod za hitnu medicinu.
Izvršitelji	Hrvatski zavod za hitnu medicinu sa županijskim zavodima za hitnu medicinu u suradnji s organizacijama civilnog društva (Hrvatski crveni križ, Hrvatski liječnički zbor, udruge građana, studenti medicine, studenti sestrištva i dugi)

Naziv projekta	Kontrola kvalitete i evaluacija programa
Svrha projekta	Programom će se pratiti i evaluirati pokazatelji sustava kvalitete sukladno međunarodno prepoznatim i preporučenim kriterijima. Sustavno prikupljanje podataka ustrojavanjem i vođenjem potrebnih registara radi osiguranja povratnih informacija te sustavni stručni i tehnički nadzor osigurat će upravljanje kvalitetom u okviru Programa.
Izvršitelji	Hrvatski zavod za hitnu medicinu, Hrvatski zavod za javno zdravstvo